

Univerzita Palackého v Olomouci

Pedagogického fakulta

Katedra technické a informační výchovy

Miluše Šterclová

3. ročník - kombinované studium

Obor: Učitelství pro mateřské školy

**Hračky a rehabilitační pomůcky pro handicapované děti
předškolního věku**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: RNDr. Miroslav Janu, Ph.D.

Olomouc 2012

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně
a použila jen uvedené prameny a literaturu.

Ve Šternberku dne 30.3.2012

.....
vlastnoruční podpis

Dovoluji si tímto poděkovat RNDr. Miroslavu Janu, PhD. za odborné vedení, odborné informace a rady při vypracování mé bakalářské práce a celé své rodině za psychickou i morální podporu po celou dobu studia.

Obsah

Úvod.....	1
Cíl bakalářské práce	2
1. Historie hraček	2
1.1. Pravěk	2
1.2. Starověk	3
1.3. Středověk	4
1.4. Novověk	5
1.5. Dvacáté století.....	5
2. Děti s handicapem a hračka.....	9
2.1. Rozdělení druhů postižení:.....	9
2.1.1. Tělesná postižení	9
2.1.2. Zraková postižení.....	10
2.1.3. Sluchová postižení	10
2.1.4. Mentální postižení	11
2.1.5. Narušená komunikační schopnost	11
2.1.6. Poruchy chování a sociální deviace	11
2.1.7. Specifické poruchy učení	11
2.1.8. Kombinace dvou a více druhů postižení	12
2.1.9. Mentální retardace	12
2.2. Obecné zásady při výběru hraček pro handicapované děti.....	12
3. Charakteristika dítěte předškolního věku	14
3.1. Motorický vývoj dítěte předškolního věku.....	16
3.1.1. Hrubá motorika.....	16
3.1.2. Jemná motorika.....	17
4. Výchova a vzdělávání	18
4.1. Výchova a vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami	18
4.2. Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání.....	19
4.3. Školní vzdělávací program - Mateřská škola Domašov u Šternberka	21
5. Pomůcky a hračky.....	25
6. Bezpečnost	26
7. Praktická část.....	27
Závěr.....	46
Anotace	47
Seznam použité literatury:.....	48

Úvod

„Složitá cesta je příchod na svět a ještě složitější je po něm kráčet.“

U dětí s handicapem to pak platí dvojnásob. Jakýkoliv handicap ovlivní budoucnost dítěte ve všech směrech a pro rodinu je to okamžik životního zlomu.

Děti s handicapem nejsou pro vývoj a učení vybaveny tak, jako děti zdravé. Při hře nemají takovou potřebu zkoumat, informovat se, motivace není tak intenzivní a přirozená. Je proto především na rodičích a pedagogických pracovnících, jak jim budou nápomocni s jejich specifickými problémy, jak přizpůsobí hru a činnosti podporující jejich vývojová stádia a oblasti, a sice kognitivní (tj. myšlenkové), jazykové a řečové, smyslové, tělesné, sociální a emocionální.

Velkým problémem pro handicapované děti bývá postoj společnosti. Při integrování v běžných mateřských školách se může dítě setkat s nepřijetím ze strany vrstevníků. Jsou mu dávány najevo jeho odchylky, vady setkává se s posměchem. Je proto velmi důležité učit děti už od útlého věku přistupovat k handicapu jako k součásti života - akceptovat skutečnost.

Praktickou část mé bakalářské práce jsem aplikovala na konkrétní mateřskou školu v Domašově u Šternberka, ve které v současné době pracuji. Rehabilitační pomůcky a hračky, které jsem vyrobila, budou přínosem pro naši mateřskou školu i v budoucnosti. Pokud do mateřské školy nastoupí handicapované dítě, bude možné tyto rehabilitační pomůcky a hračky využít k jeho rozvoji a vzdělávání.

Cíl bakalářské práce

Hlavním cílem je proto zapojit tyto děti do všech činností a zajistit tak zdravý sociální vývoj. Přizpůsobit a zajistit jim vhodné podmínky aplikovatelné na běžnou mateřskou školu. Z lehce dostupných materiálů pak vyrobit pomůcky pro handicapované děti a pracovat s nimi v běžné mateřské škole.

1. Historie hraček

V době, kdy vznikala lidská společnost, se objevila i hračka. Jako součást kultury ovlivňovala a doposud ovlivňuje vývoj a výchovu dítěte. Nacházela se v různých dobách a vyráběla se z rozmanitých materiálů. Jak se měnila doba, měnila se i samotná hračka.

„Hračky, které se nám zachovaly z minulosti, podávají svědectví o tom, jak zruční byli naši předkové, jaký měli cit pro materiál a jeho zpracování, jaký vztah měli k okolní přírodě a jaký byl jejich celkový estetický cit.“¹

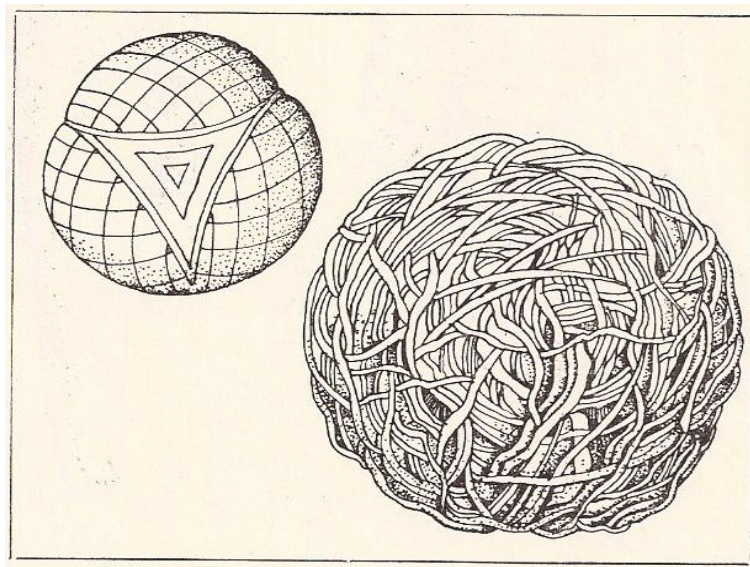
1.1. Pravěk

S hračkami si děti hrají již od pravěku. Při výrobě hraček používal pravěký člověk jednoduché nástroje a nářadí. V této době se zhotovovaly zejména hračky ze dřeva, hlíny, kostí, paroží a jiných různorodých surovin. Z tohoto období se zachovaly zejména hračky z pálené hlíny, převážně nádobíčko, keramická chraštítko různých tvarů a velikostí. Tyto hračky byly u dětí v pravěku pravděpodobně oblíbené, což vyplývá z archeologických výzkumů. Pravěké děti si nehrály pouze s hliněnými hračkami. Jako nejjednodušší zvukové nástroje sloužily např. hračky z kostí a paroží. Ke své hře pak děti používaly všechno, co našly ve

¹ FIXL, V., OPRAVILOVÁ, E. *Současná hračka*. 1. vydání. Praha: Mír, novinářské závody, n.p., 1979. ISBN 01-522-79, str. 5

svém okolí, např. kamínky, dřívka, přírodniny. Mnohé hračky vyrobené ze dřeva a jiných surovin se nedochovaly a postupem doby se rozpadly.²

Obrázek č.1: Kamenný míč

Zdroj: MIŠURCOVÁ, V., FIŠER, J., FIXL, V., Hra a hračka v životě dítěte, str. 13

1.2. Starověk

Z antiky známe egyptské, řecké a římské hračky. Ve starém Egyptě se dostala hračka již na vyšší úroveň. Zachovaly se dřevěné hračky, např. krokodýl s pohyblivou čelistí, dřevění koníčky, figurka znázorňující otroka jak pracuje. Lidé dávali zesnulým do hrobu hračky a předměty, protože věřili v posmrtný život, např. hliněné figurky, jež mohly sloužit jako panenky i jako kultovní předměty.

Podle Hercíka se dovídáme o hračkách tehdejší doby z kreseb na antických nádobách, kde jsou vyobrazeny děti hrající si se svými hračkami. Poznáváme na nich hračky, například míč, draka, dvoukolový vozík, obruč, luk, káču dnešních tvarů.³

² HERCÍK, E. *Československé lidové hračky: Kapitoly o hračkách od pravěku do naší doby*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1951, ISBN nemá, str. 22

³ HERCÍK, E. *Československé lidové hračky: Kapitoly o hračkách od pravěku do naší doby*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1951, ISBN nemá, str. 22-24

Staří Řekové a Římané kladli důraz na výchovu jak tělesnou, tak duševní a hračky k ní neodmyslitelně patřily. Zachovaly se hračky jak pro chlapce, např. vozíky, figurky koníčků a vojáčků z bronzu a olova, trojský kůň, tak hračky pro děvčata, panenky zhotovené z textilu, dřeva, hlíny, ale i slonoviny, jantaru, mramoru, zlata a stříbra.⁴

1.3. Středověk

Podle Hercíka se z doby středověku zachovalo jen několik málo hraček, většinou keramický koník, nádobíčko, panenky, zvířátka, jezdci a zvukové hračky. Nejpoužívanějším materiálem byla keramika, kov a kosti. Nejoblíbenější hračkou se stal turnajový koníček.⁵

Obrázek č. 2: Hliněná píšťalka

Zdroj: MIŠURCOVÁ, V., FIŠER, J., FIXL, V., *Hra a hračka v životě dítěte*, str. 19

⁴ MIŠURCOVÁ, V., FIŠER, J., FIXL, V., *Hra a hračka v životě dítěte*. 1. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n. p., 1980, ISBN 14-731-80, str. 9-10

⁵ HERCÍK, E. *Československé lidové hračky: Kapitoly o hračkách od pravěku do naší doby*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1951, ISBN nemá, str. 25-35

Naproti tomu Knápek uvádí, že ve středověku si děti panovníků a vysoké šlechty hrály se skvostně zdobenými figurkami a miniaturními hrady. Chlapci měli zbraně a brnění zhotovené na míru. Hračky měly i děti nižší šlechty a bohatších měšťanů, ty byly ale častěji zhotoveny z pálené hlíny, hadrů a dřeva.⁶

1.4. Novověk

Od 17. století začínají vznikat specializované dílny na výrobu hraček. K jejich výrobě se začal používat i jiný netradiční materiál, který se na výrobu hraček dříve nepoužíval, byl to např. vosk, cín i papír. Výroba hraček se zdokonalovala, dochází k výrobě hraček, které jsou kopie skutečných věcí světa dospělých, např. domečky, nábytek, nádobí atd.⁷

Osmnácté století přineslo do oblasti her a hraček změnu a tou bylo nové pojetí dětství. Začíná se klást důraz na specifické potřeby dítěte, na jeho věk a osobnost a na odlišení se od společnosti dospělých. Začíná se klást také důraz na hru a hračku, která u dítěte poskytuje možnost rozvíjet se po stránce duševní, tělesné, ale i psychické. Hry a hračky se využívaly k výchově a formování jak dětí zdravých, tak i handicapovaných. Začal se prosazovat názor, že hra a hračka mají dětem přinášet radost, potěšení a zároveň pomáhat při rozvoji vědomostí.⁸

Přelom 19. a 20. století přinesl nejen nové vynálezy, ale byl i vrcholným obdobím pro výrobu hraček.

1.5. Dvacáté století

Se změnou životního prostředí a nároků na člověka se ve 20. století mění pohled na hru a hračku. V civilizovaném světě na ně nahlíží z hlediska vědních oborů, jako jsou psychologie, sociologie a pedagogika, které přináší jiný nový

⁶ KNÁPEK, Z., TITĚRA, D., *Rukověť sběratele hraček*. 1. vydání., Olomouc: Rubico, 2002, ISBN 80-85839-74-1, str. 20

⁷ KNÁPEK, Z., TITĚRA, D., *Rukověť sběratele hraček*. 1. vydání., Olomouc: Rubico, 2002, ISBN 80-85839-74-1, str. 20

⁸ MIŠURCOVÁ, V., FIŠER, J., FIXL, V., *Hra a hračka v životě dítěte*. 1. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n. p., 1980, ISBN 14-731-80, str. 10-12

pohled. Zaměření je na rozvoj hry a hračky při výchově dětí, a to jak teoreticky tak prakticky.⁹

V tomto období se výrobci zaměřují na výrobu konstrukčních her, při kterých by si děti měly rozvíjet svou zručnost, dovednost, fantazii a procvičovat všechny smysly. Velkou kapitolou v tomto století jsou stavebnice. Hračky složené z několika dílů a různých materiálů (dřevo, kov, plast).

Johann Friedrich Fröbel (*21. dubna 1782 - +21. června 1852)

V dílně tohoto významného německého pedagoga vznikla první dřevěná stavebnice, která obsahovala míč, kouli, krychli, válec, kužel a různé destičky. Vzhledem k tomu, že sám Fröbel prožil nešťastné dětství, zaměřil se na výchovu předškolních dětí a vytvořil pro ně soubor hraček, tzv. „Fröbelovi dárky“, který u nich měl prostřednictvím hry rozvíjet manuální zručnost, duševní pohodu a celkový rozvoj. Roku 1837 založil v Blankenburgu Ústav pro pěstování snahy po činnosti u dětí a mládeže. Zde vyráběl různé učební pomůcky a hračky. V roce 1840 založil svoji první Kindergarten, neboli Dětskou zahrádku. Šlo o vzdělávací instituci pro děti předškolního věku a ústav pro vzdělávání opatrovnic. Po jeho vzoru se pak tyto instituce začaly rozvíjet i v dalších zemích. Fröbel je také tvůrcem didaktických her a souboru pohybových her s hudebním doprovodem.¹⁰

⁹ MIŠURCOVÁ, V., FIŠER, J., FIXL, V., *Hra a hračka v životě dítěte*. 1. Vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1980, ISBN 14-731-80, str. 12-13

¹⁰ URL: http://en.wikipedia.org/wiki/Friedrich_Fröbel

Obrázek č. 3: Johann Friedrich Fröbel

Zdroj: URL: http://en.wikipedia.org/wiki/Friedrich_Fröbel

Obrázek č. 4: Památník Johanna Friedricha Fröbela

Zdroj: URL: <http://1boyand4ladies.blogspot.com/2011/05/friedrich-wilhem-august-froebel.html>

Dalším přírodním materiálem, který se při výrobě stavebnic používal, byl kámen. Na přelomu devatenáctého a dvacátého století se začaly vyrábět stavebnice z kovu. Tento materiál pronikl do hračkářského průmyslu po celém světě. První kovovou stavebnicí připravil Frank Hornby z Liverpoolu a nechal si ji patentovat pod názvem Meccano.

U nás to byla kovová stavebnice Merkur vyráběná firmou Inventor v Polici nad Metují. S objevem nové hmoty „plastu“ se pak začínají vyrábět stavebnice z tohoto materiálu. Pro svou lehkost, různorodost tvarů a barevnost se tento materiál stal velmi oblíbený nejen u dětí, ale i u dospělých. Nejznámější po celém světě je stavebnice „Lego“, která se zrodila v hlavě dánského truhláře Christiansena a je určena široké věkové skupině.

Po roce 1989 byla výroba hraček u nás pozastavena nebo úplně zrušena. Na trh se dostávají levné hračky z Číny, které neodpovídají mnohdy nárokům na kvalitu a bezpečnost. Všeobecným technickým rozvojem v posledních letech dochází k výrobě složitějších elektrotechnických hraček, kterými je trh doslova zaplaven a které se stávají, podle mého názoru, reklamou a byznysem mnoha firem.

Přes mnohá období byla, je a bude hračka výchovným předmětem všech společností a bude nás provázet na všech našich cestách po staletí budoucnosti.

2. Děti s handicapem a hračka

Ať už je dítě zdravé nebo nemocné, stále má potřebu si hrát. Hračky jsou pro děti nutností. Napomáhají jim v poznávání světa, pochopení jeho souvislostí, učení a rozvíjení jejich dovedností. Všechny hračky působí u dítěte na jeho poznávací a rozvíjející oblast. Děti handicapované jsou se svou hračkou daleko více spoutány než děti zdravé. Při pobytech v rehabilitačních centrech a nemocnicích bývá hračka důležitou součástí adaptace na nové prostředí. Bývá dobrým pomocníkem při odreagování strachu a stresu před náročnými vyšetřeními a mnohdy bolestivými zákroky. Handicapované děti mají větší problém se začleňováním do kolektivu než děti zdravé, a tak jim může hračka nahrazovat společnost jiných dětí. Navíc, tyto děti vidí mnohdy hračky v jednoduchých věcech běžného života, jako jsou maminčiny vařečky, pokličky, hrnce nebo obyčejné lžíce. Je velké množství hraček, které jsou určeny jak zdravým, tak i handicapovaným dětem, například míče, kostky, panenky, skládky, plyšové hračky. Pro děti s handicapem je však důležité dobře výběr hraček promyslet.

Věnovat pozornost danému specifiku postižení a podle toho pořizovat i hračku. Jinou hračku budeme vybírat pro dítě s postižením sluchu a jinou hračku pro dítě s vadou zraku. Musíme si uvědomit, zda budeme působit systematicky na rozvíjení daného postižení, nebo budeme rozvíjet funkce, které nejsou postižené a které mohou usnadnit a zlepšit dětem vyrovnání se s handicapem.

2.1. Rozdělení druhů postižení¹¹:

2.1.1. Tělesná postižení

- tělesné odchylky a oslabení
- tělesné vývojové vady
- úrazy

¹¹ SLOWÍK, J., *Speciální pedagogika*. 1.vydání, Havlíčkův Brod: GRADA Publishing, a.s., 2007, ISBN 978-80-247-1733-3

- následky nemocí
- dětská mozková obrna
- dlouhodobá onemocnění a oslabení

2.1.2. Zraková postižení

- střední slabozrakost – zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí:
maximum menší než 6/18 (0,30) – minimum rovné nebo lepší než 6/60 (0,10); 3/10 – 1/10, kategorie zrakového postižení 1
- silná slabozrakost – zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí:
maximum menší než 6/60 (0,10) – minimum rovné nebo lepší než 3/60 (0,05); 1/10 – 10/20, kategorie zrakového postižení 2
- těžce slabý zrak – a) zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí:
maximum menší než 3/60 (0,05) - minimum rovné nebo lepší než 1/60 (0,02); 1/20 - 1/50, kategorie zrakového postižení 3
b) koncentrické zúžení zorného pole obou očí pod 20 stupňů, nebo jediného funkčně zdatného oka pod 45 stupňů
- praktická nevidomost - zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí 1/60 (0,02), 1/50 až světlocit nebo omezení zorného pole do 5 stupňů kolem centrální fixace, i když centrální ostrost není postižena, kategorie zrakového postižení 4
- úplná nevidomost - ztráta zraku zahrnující stavy od naprosté ztráty světlocitu až po zachování světlocitu s chybnou světelnou projekcí, kategorie zrakového postižení 5

2.1.3. Sluchová postižení

- lehká nedoslýchavost - sluchová ztráta 26 – 40 dB
- střední nedoslýchavost - sluchová ztráta 41 – 55 dB
- středně těžká nedoslýchavost - sluchová ztráta 56 – 70 dB
- těžká nedoslýchavost - sluchová ztráta 71 – 91 dB
- neslyšící
- ohluchlí

2.1.4. Mentální postižení

- lehká mentální retardace (F70) - inteligenční kvocient 50 - 69
- středně těžká mentální retardace (F71) - inteligenční kvocient 35 - 49
- těžká mentální retardace (F72) - inteligenční kvocient 20 - 34
- hluboká mentální retardace (F73) - inteligenční kvocient nižší než 20
- jiná mentální retardace (F78)
- nespecifikovaná mentální retardace (F79)

2.1.5. Narušená komunikační schopnost

- centrální vývojové vady a poruchy řeči
- neurotické vady a poruchy řeči
- vady mluvidel
- poruchy artikulace
- poruchy hlasu
- symptomatické vady a poruchy řeči

2.1.6. Poruchy chování a sociální deviace

- disociální chování
- asociální chování
- antisociální chování

2.1.7. Specifické poruchy učení

- dyslexie - porucha čtení
- dysgrafie - porucha psaní
- dysortografie - porucha pravopisu
- dyspraxie - porucha obratnosti
- dysmúzie - porucha reprodukce hudby
- dyskalkulie - porucha matematických schopností
- dyspinxie - porucha kreslení

2.1.8. Kombinace dvou a více druhů postižení

2.1.9. Mentální retardace¹²

Mentální retardace - je postižení jedinců, při kterém dochází k zaostávání rozumových schopností, k odlišnému vývoji některých psychických vlastností a k poruchám v adaptačním chování. Je to trvalé snížení rozumových schopností, které vzniklo v důsledku organického poškození mozku.

Etiologie (příčiny vzniku) mentální retardace

Mentální retardace může vzniknout ve třech obdobích:

- *prenatálním (před narozením dítěte)* - nevhodný životní styl matky, infekce v těhotenství, úraz
- *perinatálním (během porodu nebo těsně po něm)* - dlouhotrvající porod, hypoxie plodu - nedostatek kyslíku
- *postnatálním (po porodu do 2 let dítěte)* - infekce, úrazy, záněty mozku, těžká žloutenka, špatná životospráva

Určitou roli zde hraje i dědičnost a specifické genetické příčiny, jako například chromozomální aberace, která způsobuje Downův syndrom.

2.2. Obecné zásady při výběru hraček pro handicapované děti

Každé postižení si nese svá specifika a s těmi jsou spojeny i hry a hračky pro handicapované děti. Děti s různými vadami a poruchami si hrají jinak než děti zdravé. Často nejeví zájem a iniciativu se příliš zajímat o okolní svět a aktivně si s hračkami hrát. Například, děti mentálně handicapované bývají často omezovány svými pudovými reakcemi a neklidem. Pro tyto děti je proto důležité vytvořit vhodné podmínky a podnětné prostředí k jejich rozvoji. Působit na ně hrou, která

¹² URL: http://cs.wikipedia.org/wiki/Mentální_retardace

má systém, řád a vyhraněný prostor. Znat jejich záliby a vhodně je motivovat, chválit, povzbuzovat a odměňovat.

- *Více smyslová přitažlivost* - Reaguje hračka na pohyb, světlo, zvuk? Má zvláštní strukturu povrchu, kontrastní barvy - zbarvení, vůni?
- *Metody aktivace* - Nevyvolává hračka u dítěte stres? Jaké síly je potřeba vynaložit k manipulaci s hračkou? Jak moc je složité uvést hračku do provozu a kolik kroků je potřeba udělat?
- *Možnosti použití hračky* - Může být hračka použita v různých polohách těla, např. handicapovaným dítětem ležícím na lůžku nebo upoutaným na invalidním vozíku? Dá se hračka jednoduše uskladnit?
- *Možnosti úspěchu* - Může hra s hračkou proběhnout od začátku do konce bez omezených pravidel? Je hračka přizpůsobivá všem individuálním zvláštnostem a potřebám handicapovaného dítěte?
- *Současná oblíbenost* - Jedná se o hračku, která je mezi dětmi vyhledávaná? Je možné ji vidět v reklamních spotech, tisku?
- *Charakter* - Podporuje hračka tvůrčí činnost, fantazii, kreativitu, představivost? Může dítěti pomoci při získávání vlastních zkušeností v dětském kolektivu?
- *Rozměry* - Má hračka vhodné rozměry, nastavení hlasitosti, rychlosti, stupně obtížnosti?
- *Individuální potřeby dítěte* - Odpovídá hračka věku dítěte? Dokáže hračka podporovat u dítěte všechny rozvíjené smysly?
- *Bezpečnost a trvanlivost* - Má hračka dostatečnou velikost, například pro správné uchopení? Je hračka odolná proti vlhkosti? Je možné hračku prát, dezinfikovat?
- *Vzájemné působení hračky* - Bude dítě aktivní při používání hračky? Bude hračka podporovat hru s ostatními dětmi?¹³

¹³ URL: <http://www.kidsource.com/>

3. Charakteristika dítěte předškolního věku

Předškolní období by se dalo charakterizovat jako jedna z nejdůležitějších, nejkrásnějších, nejemotivnějších etap v životě dítěte a člověka jako takového vůbec. Vnímáme ho především jako vymanění se z rodinného života, které je spojeno s nástupem do mateřské školy, která plynule a přirozeně navazuje na rodinnou výchovu.

Dítě v tomto období prochází velkými psychickými, fyzickými a sociálními změnami a u dětí s handicapem tomu není jinak. Vhodný individuální přístup, péče, láska a podpora se pak stávají nejlepším vhodným prostředkem pro kvalitní rozvoj dítěte. Pro děti v tomto období se stává základním kamenem rozvoj poznávacích schopností. Poznávání je v předškolním věku zaměřeno především na nejbližší okolí a pravidla, která v něm platí. Je spojeno se zvědavostí a fantazií, která hraje v tomto věku velkou roli. Umožňuje dětem vidět věci jinak, a to podle jejich přání a snů, projevuje se zejména v dětských hrách, při kreslení i povídání si. U dětí s handicapem může být pak duševní vývoj značně opožděný, neboť zkoumání okolního světa a získávání vlastních zkušeností je značně omezeno a na psychiku dítěte to má negativní dopad. Děti v předškolním období procházejí také emočním vývojem a jejich spontánnost se objevuje hlavně ve hře, kdy se mohou vymanit ze světa skutečností, a ocitnout se tak ve svém vlastním světě. Emoce jsou spojovány s konkrétními zážitky, které děti zrovna prožívají a vztahují se k situacím, ve kterých se právě nacházejí.

Vývojová psychologie uvádí několik typických znaků emočního prožívání předškolních dětí. **Vztek a zlost** se neobjevují tak často, protože děti dokážou lépe pochopit příčiny vzniku nepříjemných situací, například při sporu o hračku s vrstevníkem vnímají úmysl kamaráda. Zlost a vztek se objevují především tehdy, když je dítě frustrováno a nedokáže patřičně ovládnout své emoce, které se ještě rozvíjejí. Dalším emočním prožitkem u dětí bývá **strach**. V předškolním období mívají děti velkou představivost a fantazii, mohou se lehce vystrašit, a navodit si tak pocity s příjemným i nepříjemným vzrušením. Podle typu temperamentu se pak některé děti bojí méně a jiné více. V tomto věku mívají děti často strach ze

zvířat a pozorují je raději z dálky, než by se k nim přiblížily. Předškolní období je spojováno s objevováním světa kolem a je tudíž obdobím **těšení se na něco**. Ať už je to právě vstup do mateřské školy, návštěva divadelního představení, nová hračka nebo kamarád, dochází tak k uspokojení potřeby, která je spojena s blízkou budoucností a dítě si ji plně uvědomuje.¹⁴

Duševní vývoj dětí s handicapem je mnohdy značně opožděný a emoční prožívání je velmi intenzivní. Bývá mnohdy ovlivňováno negativními situacemi, se kterými se dítě setkává např. při kontaktu s okolím, kamarády, vrstevníky, společnostmi. Je proto velmi důležité hledat vhodné prostředky, a uspokojovat tak specifické potřeby těchto dětí, kterými jsou hlavně bezpečí, ochrana, citová jistota.

Základní schopnosti a dovednosti u dětí v předškolním věku prochází velkými změnami. Zdokonaluje se rozvoj motoriky, děti umí sladit pohyb s koordinací. Při výtvarných projevech ovládají pohyby rukou tak, že ve třech letech umí napodobit kruh, ve čtyřech letech křížek, v pěti letech trojúhelník a v šesti letech pak čtverec. Vývoj kresby se postupně zdokonaluje a propracovává, ze spontánních čmáranic se náhle vyklube kresba lidské postavy s velkým množstvím detailů. Dochází k rozvoji poznávacích procesů, děti tříleté například umí rozlišit základní barvy. Pět a šestileté děti je pak i pojmenovávají. Roste zraková ostrost, vnímání velikosti předmětů větší, menší, nejmenší a odhad vzdálenosti blízko a daleko. Začíná se zlepšovat cit pro hudbu, děti si pobrukují mnohdy jen malé úryvky písniček, které jim utkvěly v paměti.

Vývoj řeči rychle stoupá směrem nahoru, rozšiřuje se slovní zásoba, děti umí vytvořit postupně delší a delší věty. Začíná převažovat spontánní řeč nad řečí vyprovokovanou, dítě dokáže vyjádřit svá přání. Mezi čtvrtým a pátým rokem děti začínají rozlišovat a rozebírat jednotlivá slova ve větách. Při seznamování s krátkými básničkami, říkankami a hádankami se učí rytmizovat, cvičí si paměť. Kolem pátého roku dovedou některé děti určit první hlásku ve slově, později pak i hlásku na konci slova, nejtěžší pro ně bývá určit hlásku uprostřed slova.

¹⁴ VÁGNEROVÁ, M., *Vývojová psychologie I. - Dětství a dospívání*. Dotisk 1. vydání. Praha: nakladatelství Karolinum, 2008, ISBN 978-80-246-0956-0

Prohlubují se zkušenosti ve skupině vrstevníků, kde si děti uvědomují sílu většiny, ale také prosazení sebe sama, učí se spolupracovat, domluvit se a najít řešení. Osvojují si hlavní sociální role a těmi jsou diference ženských a mužských rolí při výběru hraček: autíčka, panenky; her: na maminku, na tatínka; při oblékání: růžová, modrá.

3.1. Motorický vývoj dítěte předškolního věku

V předškolním období se mění a přetváří tělesná konstituce dítěte. Dětská buclatost se postupně proměňuje ve štíhlost. Začínají se prodlužovat končetiny, dítě roste do výšky. Právě pro předškolní věk je charakteristickým znakem osvojování si základních dovedností a schopností spojených s rozvojem pohybové aktivity.

3.1.1. Hrubá motorika

Vývoj motoriky se zdokonaluje a děti prohlubují své získané dovednosti, umí se pohybovat s jistou dávkou ladných a elegantních pohybů. Při různých hrách a sportovních aktivitách se jejich pohybová zdatnost vyvíjí natolik, že umí udržet rovnováhu a stabilitu při skákání panáka na jedné noze, ovládají jízdu na koloběžce nebo kole. Jsou schopny házet a chytat míč, kopat do něj. Pod odborným vedením dospělé osoby jsou děti schopny si osvojit i specifické pohybové dovednosti, jakými jsou plavání, bruslení a lyžování. Je nezbytně nutné dítěti nabízet pestrou paletu aktivit, a prohlubovat tak jeho rozvoj motorických schopností a dovedností.¹⁵

¹⁵ MATĚJČEK, Z., *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 1. vydání. Praha: Portál, 1996, ISBN 80-7178-085-5, str. 50

3.1.2. Jemná motorika

Společně s rozvojem hrubé motoriky se zdokonaluje i motorika jemná. Děti se seznamují s předměty denní potřeby, jako jsou příbor, hřeben, nůžky, různé části oděvu a učí se s nimi manipulovat a ovládat je. Dochází k prohlubování činností souvisejících se sebeobsluhou, kdy se dítě snaží samo najíst příborem, trénuje ovládání kartáčku na zuby, hřebínku, některé děti zvládnou udělat uzel, mašličku, zapnout si knoflík, popřípadě zip. Rozvoj jemné motoriky se značně prohlubuje ve výtvarných činnostech s plastelínou a modelovací hmotou, kdy děti mají potřebu plácát, válet, krájet, vykrajovat a objevovat nové tvary. Na vysokou úroveň se dostává dětská kresba, která je jemnou motorikou velmi ovlivňována. Z nereálné kresby, jakými bývají u dětí kolečka a čmáranice, se přes hlavonožce a hlavní části postavy dostáváme k propracované kresbě, kterou dítě navíc dokáže identifikovat.¹⁶

¹⁶ MATĚJČEK, Z., *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 1. vydání. Praha: Portál, 1996, ISBN 80-7178-085-5, str. 50

4. Výchova a vzdělávání

Základním stavebním kamenem pro předškolní vzdělávání je úzká návaznost na rodinnou výchovu, a tak zajištění dostatečných a vhodných podnětů k rozvoji a učení dítěte. Doba strávená v mateřské škole by měla být pro dítě příjemnou zkušeností, radostí a spolehlivým startem do života a vzdělávání. Cílem předškolního vzdělávání je rozvíjet osobnost dítěte po všech stránkách, podporovat jeho tělesný rozvoj, zdraví, jeho osobní spokojenost a pohodu, pomáhat mu v chápání okolního světa a motivovat ho k dalšímu poznávání a učení.

Předškolní vzdělávání má svá specifika v oblasti metod vzdělávání. Za jedny z nejvhodnějších jsou považovány metody prožitkového a kooperativního učení, které jsou založeny na přímých zážitcích dětí, podporují dětskou zvědavost, fantazii a potřebu objevovat a získávat nové zkušenosti, dovednosti, podněcovat radost z učení. V procesu učení nelze opomíjet spontánní sociální učení založené na principu přirozené nápodoby. Je na rozhodnutí pedagoga, zda bude pracovat se všemi dětmi společně, ve skupinách nebo individuálně. Při vhodně zvoleném přístupu se pak zvyšuje aktivita jednotlivých dětí, samostatnost, sebevědomí, děti ztrácejí zábrany i méně aktivnější děti přirozeně komunikují, zapojují se do řešení úkolů.¹⁷

4.1. Výchova a vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami

V listině práv a svobod, která je svým článkem 33 součástí ústavy České republiky, se stanoví, že na vzdělání mají právo všechny děti. Základem je nerozlišovat děti na handicapované a intaktní, ale zaměřit se u dítěte na jeho celkový osobnostní sociální rozvoj.

¹⁷ ŠMELOVÁ, E., NELEŠOVSKÁ, A., *Učitel mateřské školy v reflexi současných proměn*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009, ISBN 978- 80-244-2272-5

Výchovou dětí se specifickými vzdělávacími potřebami se podrobněji zabývá vyhláška č. 73/2005, kde je tato problematika podrobněji rozpracována a specifikována.¹⁸

4.2. Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) je kurikulární dokument, který vychází ve své základní koncepci z respektování individuálních potřeb a možností dítěte, a stává se tak základem pro přípravu vzdělávacích programů pro děti se speciálními potřebami. Tyto děti jsou pak vzdělávány v běžných mateřských školách nebo v mateřských školách se speciálním vzdělávacím programem. Rámcové cíle a záměry pro předškolní vzdělávání jsou pro všechny děti společné. Jejich naplňování musí maximálně vyhovovat potřebám i možnostem dětí. Nejdůležitějším cílem je vytvoření optimálních podmínek pro rozvoj osobnosti, k učení, ke komunikaci s ostatními a pomoci dosáhnout tak co největší samostatnosti. Vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami vyžaduje některé další podmínky, které ovlivňují kvalitu poskytovaného vzdělávání. Těmi jsou beze sporu podmínky v oblasti věcného prostředí, organizace, pedagogického a personálního zajištění, životosprávy dětí, psychosociálního klimatu, spolupráce mateřské školy s rodinou. U dětí s handicapem jsou to pak ještě další podmínky, které se liší podle charakteru a stupně postižení či znevýhodnění.

- Děti s tělesným postižením
- Děti se zrakovým postižením
- Děti se sluchovým postižením
- Děti s poruchami řeči
- Děti s mentální retardací

¹⁸ KRČOVÁ, N., *Výchova a vzdělávání dětí se speciálními potřebami v mateřské škole- závěrečná práce Studium pro ředitele škol a školských zařízení : období od října 2007 do května 2008*. 1. vydání, Praha: Národní institut pro další vzdělávání, 2009, ISBN 978-80-86956-44-2

- Děti s poruchami pozornosti a vnímání, poruchou učení a chování
- Děti s více vadami a autismem¹⁹

Hlavní principy RVP PV:

- Uznat vývojová specifika dětí předškolního věku a vycházet z nich při práci.
- Individuálně přistupovat ke každému dítěti s ohledem na jeho možnosti, potřeby a umožnit mu kvalitní rozvoj a vzdělání.
- Zaměřit se na vytváření kvalitních základů klíčových kompetencí, kterých je možné dosáhnout při výchově a vzdělávání dětí předškolního věku
- Zajistit srovnatelnou kvalitu a pedagogickou účinnost nabízených vzdělávacích programů na různých typech mateřských škol.
- Dát příležitost mateřským školám pracovat podle různých forem a metod práce, přizpůsobovat vzdělávání konkrétním podmínkám, možnostem a potřebám.
- Poskytnout mateřským školám kritéria pro systematické posuzování a průběžné vyhodnocování procesu vzdělávání.²⁰

¹⁹ SMOLÍKOVÁ, K., OPRAVILOVÁ, E., HAVLÍNOVÁ, M., BLÁHOVÁ, A., KREJČOVÁ, V., *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Dotisk 1. vydání, Praha: nakladatelství TAURIS, 2006, ISBN 80-87000-00-5, str. 36-38

²⁰ SMOLÍKOVÁ, K., OPRAVILOVÁ, E., HAVLÍNOVÁ, M., BLÁHOVÁ, A., KREJČOVÁ, V., *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Dotisk 1. vydání, Praha: nakladatelství TAURIS, 2006, ISBN 80-87000-00-5, str. 6

4.3. Školní vzdělávací program - Mateřská škola Domašov u Šternberka

V souladu s RVP PV a platnými právními předpisy jsou v každé mateřské škole vypracovávány školní vzdělávací programy, podle kterých se uskutečňuje výchova a vzdělávání dětí. Jsou dokumenty veřejnými a povinnými v každé mateřské škole. Vymezuje to školský zákon - zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.

Je třeba si uvědomit, že mateřská škola je společenství, ve kterém platí dohodnutá pravidla. Například, znát pravidla zdvořilého chování a dodržovat základní společenské normy komunikace - pozdravit, poprosit, poděkovat, rozloučit se, nechat domluvit, vyslechnout, vyjednávat, neposmívat se, odpouštět a umět ustoupit. Udržovat čistotu zevnějšku a pořádek ve svém okolí. Samostatně se chovat při stolování, stolovat kulturně. Pěstovat, rozvíjet a upevňovat návyky sebe obsluhy, hygienické návyky. Uspokojovat tělesné potřeby dle individuálních požadavků, mít a hájit svůj názor.

Protože se naše mateřská škola nachází uprostřed obce a navíc má k dispozici velkou zahradu, snažíme se více věnovat životnímu prostředí a vést děti k ochraně přírody, pěstovat u nich citlivý vztah k přírodě a udržování její čistoty. Děti se seznamují s životním prostředím, které je obklopuje (zahrada, vycházky, besedy, výlety), získávají povědomí o neustálých změnách v přírodě, v neposlední řadě je to střídání ročních období. Rozvíjíme u dětí úctu k životu ve všech jeho formách a vytváříme povědomí o vlastní sounáležitosti s přírodou. Probouzíme v dětech aktivní zájem, chuť dívat se kolem sebe, naslouchat, radovat se a poznávat, vzájemně komunikovat a spolupracovat. Učíme děti vážit si výsledků lidské práce.

Všechny výchovy se vzájemně prolínají, dané téma, se kterým se pracuje je vždy stěžejním obsahovým prvkem. Činnosti s dětmi jsou vedeny v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem.

Filozofii mateřské školy je:

*"Přirozenou cestou, a to především hrou, rozvíjet osobnost každého dítěte
a připravit ho po všech stránkách na jeho celoživotní etapu."*

Mateřská škola se nachází uprostřed obce Domašov u Šternberka na rozhraní Hané a Nížkého Jeseníku. Je v krásném prostředí rodinného typu, obklopena lesy, poli a pastvinami.

Slavnostní zahájení provozu jednotřídní mateřské školy proběhlo 1. 8.1972. Škola vznikla adaptací částí budovy obecního úřadu a přístavbou sociálního zařízení s kuchyní. Od 1.3.2003 se mateřská škola stala právním subjektem.

Zřizovatelem mateřské školy je obec Domašov u Šternberka, která se na provozu podílí jak finančně, tak i materiálně. Jedná se o jednotřídní mateřskou školu. V současné době ji navštěvuje 25 dětí od 2,5 do 6(7) let. Výchovně - vzdělávací práce je zajištěna 2 předškolními pedagogy, kteří mají příslušnou kvalifikaci. V budově se nachází třída, herna, šatna pro děti, sociální zařízení se sprchou a jídelna. Prostory mateřské školy jsou uspořádány tak, aby vyhovovaly podmínkám vzdělávání. Vybavení hračkami, pomůckami, náčiním, materiály a doplňky odpovídá počtu dětí a je uspořádáno tak, aby je děti dobře viděly, mohly si je samostatně brát a vyznaly se v jejich uložení. Děti se sami svými výtvary podílejí na úpravě a výzdobě interiéru budovy. Prostředí je upraveno tak, aby dětské práce byly dětem přístupné a mohli je shlédnout i jejich rodiče.

Obrázek č. 5.: Budova mateřské školy

Zdroj: vlastní

Obrázek č. 6: Třída mateřské školy (interiér)

Zdroj: vlastní

Součástí mateřské školy je rozlehlá zahrada s ovocným sadem, která je plně využívána pro sportovní i odpočinkové aktivity dětí. Je vybavena zahradním domkem pro uschování hraček, pískovištěm s krytem proti znečištění, průlezkami a skluzavkou. Celá zahrada je oplocená.

Obrázek č. 7: Zahrada

Zdroj: vlastní

Snažíme se vytvářet takové prostředí, aby mezi dospělými a dětmi vznikl projev vzájemné důvěry, tolerance, ohleduplnosti a zdvořilosti, solidarity a vzájemné pomoci a podpory.²¹

²¹ Školní vzdělávací program mateřské školy Domašov u Šternberka, 2011

5. Pomůcky a hračky

Největší inspirací pro výrobu speciálních pomůcek byla má dosavadní práce učitelky v mateřské škole a skutečnost, že k nám do mateřské školy od 1.9.2011 nastoupil čtyřletý chlapec se specifickými vývojovými odchylkami.

Vzhledem k tomu, že jeho vývoj řeči je značně opožděný, je komunikace s takto handicapovaným dítětem velmi obtížná.

Proto jsem se rozhodla vyrobit pro Pěťu „Organizátor dne“, a podpořit tak rozvoj jeho preverbální - předřečové komunikace. Mým cílem bylo vytvořit jednoduchou a funkční pomůcku, která by pomohla Pěťovi při porozumění mluveného slova, chápání významu slov, rozvíjení řečových schopností, komunikativních dovedností a začlenění do kolektivu dětí. Zhotovila jsem proto kapsář se souborem piktogramů, které mají znázorňovat organizaci a činnosti během celého dne v mateřské škole.

Dále jsem se snažila o výrobu pomůcek pro rozvoj jemné motoriky, manipulačních činností a koordinaci ruky a oka.

Hračky a pomůcky pro handicapované děti jsou velmi drahou záležitostí. Od samého začátku jsem měla jasno v tom, že pomůcky budu vyrábět z běžně dostupných, levných materiálů a věcí, které nás obklopují. Bez jakýchkoliv složitých technologických postupů, a to tak, abych je zvládla zhotovit v běžných domácích podmínkách.

Použitý materiál:

- Dřevo
- Plasty
- Kov
- Textil
- Přírodní materiál
- Papír

6. Bezpečnost

Hračky a hry jsou nedílnou součástí každodenního života dětí, a je proto velmi důležité, aby splňovaly veškeré bezpečnostní požadavky a normy. Za bezpečnost odpovídají především výrobci hraček. Státní orgány a dovozci hraček pak dohlížejí na to, aby se v našich obchodech prodávaly jen hračky splňující požadované normy.

Od 20. července 2011 vešla v Evropské unii i v České republice v platnost nová směrnice Evropského parlamentu a Rady o bezpečnosti hraček, 2009/48/EC.

V prostředí mateřské školy jsou povinni zajišťovat bezpečnost dětí pedagogičtí pracovníci, kteří se řídí zvláštními předpisy o bezpečnosti, které vymezuje Zákon č. 561/2004 Sb.²² - Školský zákon, dále pak školní řád, který vydává ředitel školy. Při všech činnostech je důležité vycházet z vnitřních podmínek školy, věku dětí a možných rizik. Děti nesmí zůstat při činnostech vyžadujících náležitý dohled bez dozoru, například při střihání nůžkami, navlékání korálků, při používání cvičebního náradí, průlezek apod. Při vstupu do mateřské školy jsou děti seznamovány s pravidly chování a jednáním ve skupině i mimo ni. Při všech činnostech jsou jim vysvětlována jasná a srozumitelná pravidla, při nenadálých situacích jsou připomínána.

²² Zákon č. 561/2004 Sb. - Zákon o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

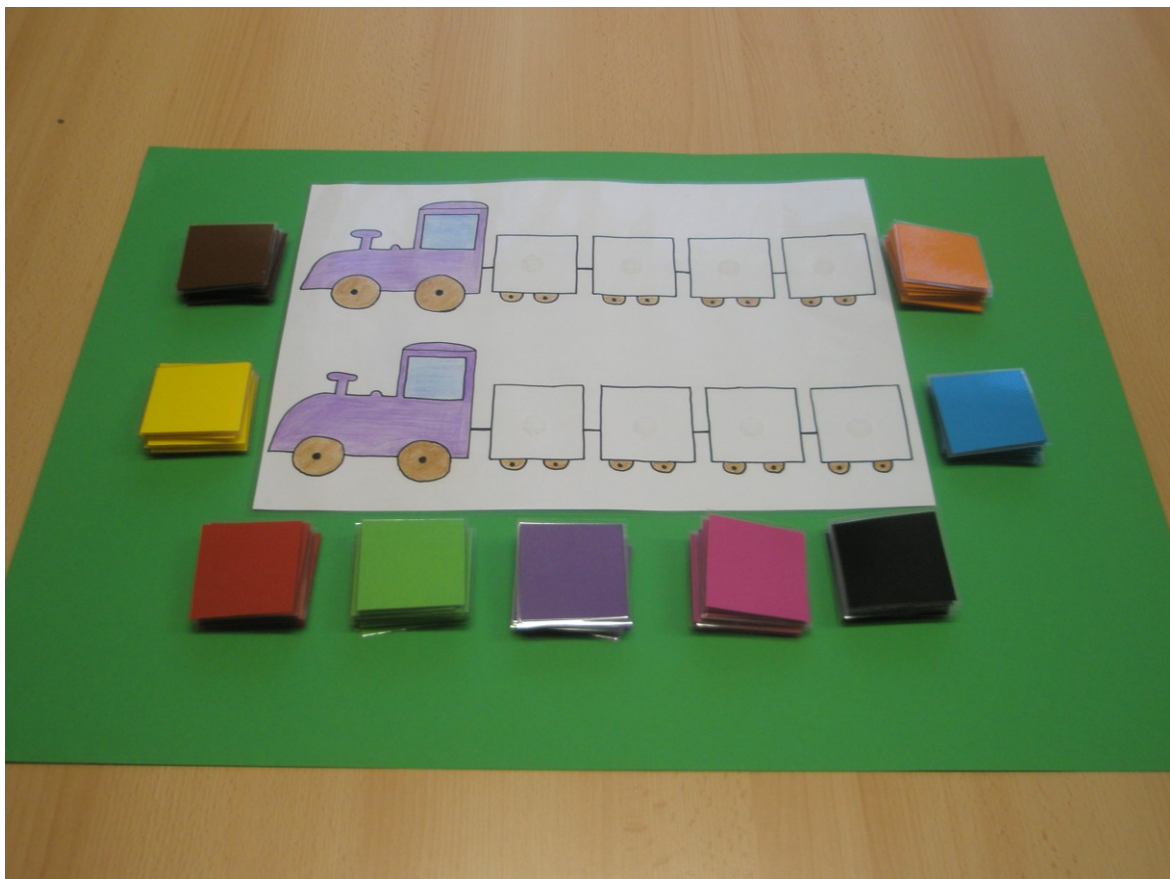
7. Praktická část

V praktické části přikládám vytvořené metodické listy k vyrobeným pomůckám a vizuální zobrazení vyrobených pomůcek:

- Vláček
- Organizátor dne
- Zvukové pexeso
- Krabičky
- Dešťová hůl
- Domino

Metodický list č. 1	
Učební pomůcka	Vláček
Obsah	1 kus obrázku A3 zalaminovaných vláček se suchým zipem z lícni strany připevněným ke každému vagónku 9 sad barevných zalaminovaných čtverečků v každé barvě po 8 kusech, každá se suchým zipem připevněným z rubu pro připevnění na vagónky
Materiál	Papíry v barvách bílá, černá, červená, fialová, hnědá, modrá, oranžová, růžová, zelená a žlutá. Pastelky barev fialová, hnědá, modrá, černý fix, suchý zip, laminátová fólie.
Věková skupina a zdravotní omezení	Bez omezení od 2 let Somatické omezení od 3 let (dle míry a hloubky postižení) Zrakové omezení od 4 let (dle míry a hloubky postižení)
Vzdělávací oblast	Dítě a jeho tělo Dítě a jeho psychika Dítě a svět
Forma výuky	Individuální
Klíčové kompetence	Kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní
Vzdělávací cíl	Rozvoj jemné motoriky, koordinace ruky a oka, manipulačních činností, matematické představivosti v oboru 1 - 4, poznávání barev
Úkoly pro práci s pomůckou	1. Doplň libovolnou barvu vagónku 2. Podle předlohy doplň stejnou barvu 3. Doplň jinou barvu, než je na předloze 4. Urči první a poslední vagónek 5. Urči první a poslední barvu vagónku 6. Podle předlohy urči, která barva je hned za, např. červeným vagónkem, která barva je hned před, např. modrým vagónkem 7. Ukaž 1., 2., 3., 4. vagónek 8. Urči barvu 1., 2., 3., 4. vagónku 9. Urči, kolik vagónků má, např. červenou barvu (pracujeme v oboru 1 - 4)

Obrázek č. 8: Vláček

Zdroj: vlastní

Obrázek č. 9: Hra s vláčkem – rozvoj jemné motoriky a matematických představ I.

Zdroj: vlastní

Obrázek č. 10: Hra s vláčkem – rozvoj jemné motoriky a matematických představ II.

Zdroj: vlastní

Metodický list č. 2	
Učební pomůcka	Zvukové pexeso
Obsah	14 pastových krabiček naplněných různým materiálem 14 víček označených piktogramy
Materiál	Plastové krabičky, barva na sklo, krupice, kuskus, hřebíček, hrách, mandle, barevné kamínky
Věková skupina a zdravotní omezení	Bez omezení od 2 let Sluchové omezení od 3 let (dle míry a hloubky postižení) Zrakové omezení od 4 let (dle míry a hloubky postižení)
Vzdělávací oblast	Dítě a jeho tělo Dítě a jeho psychika Dítě a ten druhý
Forma výuky	Individuální, skupinové 2 - 3 děti
Klíčové kompetence	Kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní
Vzdělávací cíl	Rozvoj jemné motoriky, rozvoj koordinace ruky a oka, rozvoj manipulačních činností, rozvoj matematické představivosti v oboru 1 - 10, poznávání barev, rozvoj sluchového vnímání
Úkoly pro práci s pomůckou	1. Poznávání geometrických tvarů 2. Hledej dvojice podle sluchového rozlišení 3. Hledej dvojice dle hmatu 4. V dané skupině seřaď kelímky podle zvuku od nejslabšího k nejsilnějšímu

Obrázek č. 11: Zvukové pexeso

Zdroj: Vlastní

Obrázek č. 12: - Hra se zvukovým pexesem - zvuk

Zdroj: vlastní

Obrázek č. 13: Hra se zvukovým pexesem – zrak, hmat

Zdroj: vlastní

Metodický list č. 3	
Učební pomůcka	Organizátor dne
Obsah	1 kus kapsáře 10 kusů zalaminovaných kartiček s piktogramy a suchým zipem připevněným z rubu
Materiál	1,5 metru dlouhé bavlněné látky, suchý zip, nitě, laminátová fólie, papír se znázorněním piktogramu
Věková skupina a zdravotní omezení	Bez omezení od 2 let Somatické omezení od 3 let (dle míry a hloubky postižení) Sluchové omezení od 3 let (dle míry a hloubky postižení) Autismus LMD (lehká mozková dysfunkce – dle míry a hloubky postižení) ADHD (hyperaktivita s poruchou pozornosti – dle míry a hloubky postižení)
Vzdělávací oblast	Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý, Dítě a společnost, Dítě a svět
Forma výuky	Individuální, skupinová
Klíčové kompetence	Kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní
Vzdělávací cíl	Zdokonalování v oblasti jemné a hrubé motoriky, koordinace ruky a oka, rozvoj manipulačních činností, komunikativních dovedností verbálních i neverbálních, rozvoj představitivosti, seznamování s pravidly ve skupině
Úkoly pro práci s pomůckou	1. Vlastní organizace na základě piktogramu 2. Orientace ve sledu činností např. co následuje po svačině, co děláme před obědem

Obrázek č. 14: Organizátor dne

Zdroj: Vlastní

Obrázek č. 15: Karty organizátoru dne

Zdroj Vlastní

Obrázek č. 16: Hra s organizátorem dne

Zdroj: vlastní

Obrázek č. 17: Hra s organizátorem dne

Zdroj: vlastní

Metodický list č. 4	
Učební pomůcka	Krabičky
Obsah	3 papírové kulaté krabičky 3 sady koleček po 8 kusech v každé sadě 1 sada manšestrových koleček 1 sada igelitových koleček 1 sada jutových koleček
Materiál	Kulaté papírové krabičky od sýra, karton, barevný papír, lepidlo Herkules, juta, manšestr, plastová fólie
Věková skupina a zdravotní omezení	Bez omezení od 2 let Zrakové omezení od 3 let (dle míry a hloubky postižení)
Vzdělávací oblast	Dítě a jeho tělo Dítě a jeho psychika
Forma výuky	Individuální
Klíčové kompetence	Kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní
Vzdělávací cíl	Rozvoj jemné motoriky, koordinace ruky a oka, rozvoj manipulačních činností, rozvoj matematických představivosti v oboru 1 - 8, poznávání barev, rozvoj poznávacích schopností, rozvoj představivosti a fantazie
Úkoly pro práci s pomůckou	1. Diferenciace povrchu podle hmatu 2. Diferenciace povrchu podle zraku, např. vyber 8 zelených koleček, vyber 3 kolečka každé s jiným povrchem 3. Přiřaď kolečka podle povrchu do správné krabičky 4. Přiřaď kolečko s daným povrchem do krabičky s jiným povrchem

Obrázek č. 18: Krabičky

Zdroj: vlastní

Obrázek č. 19: manchester

Zdroj: vlastní

Obrázek č. 20: juta

Zdroj: vlastní

Obrázek č. 21: plastová fólie

Zdroj: vlastní

Obrázek č. 22: Hra s krabičkami - hmat

Zdroj: vlastní

Obrázek č. 23: hra s krabičkami - hmat

Zdroj: vlastn

Metodický list č. 5	
Učební pomůcka	Dešťová hůl
Obsah	1 kus duté hole s přesýpajícím se materiálem
Materiál	Špendlíky, barevný papír, lepidlo Herkules, slupky od pistácií, lepicí páska, rulička od papírových utěrek
Věková skupina a zdravotní omezení	Bez omezení od 2 let
Vzdělávací oblast	Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý
Forma výuky	Individuální, skupinová
Klíčové kompetence	Kompetence k učení, k řešení problémů, Komunikativní
Vzdělávací cíl	Rozvoj jemné motoriky, rozvoj koordinace ruky a oka, rozvoj manipulačních činností, rozvoj fantazie a představivosti, rozvoj prožívání, vnímání a naslouchání, rozvoj posilování pro sociálního chování
Úkoly pro práci s pomůckou	1. Sluchové a rytmické hry 2. Relaxační cvičení 3. Smyslová hra
Hlavní záměr hry	Uvolnění celého těla, smyslové prožívání
Pomůcky	Dešťová hůl
Popis hry	Děti leží na koberci, mají zavřené oči a jsou zcela uvolněné. Učitelka líčí situace, které doplňuje zvukem z dešťové hole.
Náměty hry	1. Ležíte na pláži u moře a slyšíte šplouchat vlny, cítíte vánek teplého větru. 2. Ležíte v teplém písku a ten vás hřeje do zad 3. Ležíte ve vodě na zádech, a ta vás unáší daleko do dalek. 4. Cítíte, jak vlny naráží do vašich paží a jak vám kapky vody ulpívají na kůži, na vašich rtech a cítíte slanou chuť. 5. Jste v lese a slyšíte zpěv ptáků, šumění stromů, praskání větví.

Obrázek č. 24: Dešťová hůl

Zdroj: vlastní

Obrázek č. 25: Hra s dešťovou holí - sluch

Zdroj: vlastní

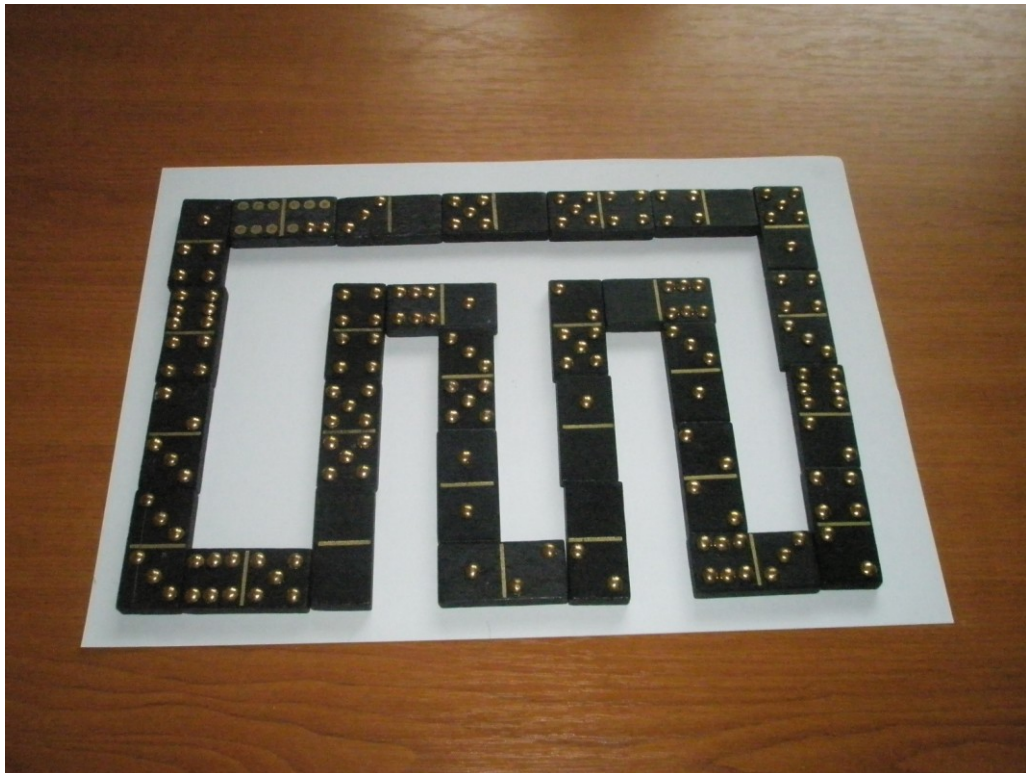
Obrázek č. 25: Hra s dešťovou holí - zvuk

Zdroj: vlastní

Metodický list č. 6	
Učební pomůcka	Domino
Obsah	28 hracích kamenů
Materiál	Opracované smrkové dřevo, nýtky
Věková skupina a zdravotní omezení	Bez omezení od 2 let Zrakové omezení od 3 let (dle míry a hloubky postižení)
Vzdělávací oblast	Dítě a jeho tělo Dítě a jeho psychika Dítě a ten druhý
Forma výuky	Individuální, skupinová
Klíčové kompetence	Kompetence k učení, k řešení problémů,
Vzdělávací cíl	Rozvoj jemné motoriky, rozvoj koordinace ruky a oka, rozvoj manipulačních činností, rozvoj matematických představivostí v oboru 1 - 6, rozvoj poznávacích schopností, představivosti a fantazie, rozvoj paměti a pozornosti.
Úkoly pro práci s pomůckou	1. Podle hmatu urči správný počet 2. Urči první a poslední kámen 3. Urči menší a větší skupinu kamenů 4. Utvoř menší a větší skupinu kamenů 5. Utvoř správné dvojice jdoucí za sebou 6. Utvoř stejnou sestavu kamenů podle předlohy 7. Urči správný geometrický tvar

Obrázek č. 27: Domino

Zdroj: vlastní

Obrázek č. 28: Hra s dominem – zrak, hmat

Zdroj: vlastní

Obrázek č. 29: Hra s dominem – zrak, hmat

Zdroj: vlastní

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo zhotovit učební pomůcky z běžně dostupných a levných materiálů, které by se daly použít při výchově a vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami tak, aby jim byly nápomocny při rozvoji klíčových kompetencí, a to nejen z hlediska přípravy dítěte na základní školu, ale zároveň pro jeho celoživotní učení na cestě životem.

- Kompetence k učení
- Kompetence k řešení problémů
- Kompetence komunikativní
- Kompetence sociální a personální
- Kompetence činnostní a občanské

Jedná se o jednoduché a názorné pomůcky, které mají podporovat rozvoj jemné motoriky, manipulačních činností, koordinaci ruky a oka, sluchového vnímání, komunikativních dovedností verbálních i neverbálních, matematických představivostí, poznávání barev, seznamování se s pravidly, rozvoj poznávacích schopností, představivosti a fantazie.

Anotace

Jméno a příjmení:	Miluše Šterclová
Katedra nebo ústav:	Katedra technické a informační výchovy
Vedoucí práce:	RNDr. Miroslav Janu, Ph.D.
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Hračky a rehabilitační pomůcky pro handicapované děti předškolního věku
Název v angličtině:	Toys and rehabilitation aids for disabled preschool age children
Anotace práce:	V bakalářské práci jsem se zabývala hračkami a rehabilitačními pomůckami pro handicapované děti předškolního věku. V praktické části jsem se zaměřila na výrobu pomůcek a hraček z levných a běžně dostupných materiálů a jejich využití v praxi.
Klíčová slova:	Handicap, předškolní věk, hračka, rehabilitační pomůcka
Anotace v angličtině:	In this thesis, I focused on toys and rehabilitation aids for preschool disabled children. In the practical part, I have focused on the production of toys and aids from cheap and commonly available materials and on their use in practice.
Klíčová slova v angličtině:	Disability, preschool age, toys, rehabilitation, aids
Rozsah práce:	49 stran
Jazyk práce:	Český jazyk

Seznam použité literatury:

1. ČERNÁ, M., *Kurs integrace dětí se speciálními potřebami*. Vydání 1. Praha: Portál, s.r.o., 1997, ISBN 80-7178-206-8
2. DRTILOVÁ, J., KOUKOLÍK, F. *odlišné dítě*. 1. vydání. Praha: nakladatelství Vyšehrad, spol. s r.o., 1994, ISBN 80-7021-097-4
3. FIXL, V., OPRAVILOVÁ, E. *Současná hračka*. 1. vydání. Praha: Mír, novinářské závody, n. p., 1979. ISBN 01-522-79, str. 5
4. HERCÍK, E. *Československé lidové hračky: Kapitoly o hračkách od pravěku do naší doby*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1951, ISBN nemá, str. 22
5. KNÁPEK, Z., TITĚRA, D., *Rukověť sběratele hraček*. 1. vydání., Olomouc: Rubico, 2002, ISBN 80-85839-74-1, str. 20
6. KRAUS, J., ŠANDERA, O., *Tělesně postižené dítě*. 2. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n. p. v Praze, 1975, ISBN 40-2-00
7. KRČOVÁ, N., *Výchova a vzdělávání dětí se speciálními potřebami v mateřské škole- závěrečná práce Studium pro ředitele škol a školských zařízení: období od října 2007 do května 2008*. 1. vydání, Praha: Národní institut pro další vzdělávání, 2009, ISBN 978-80-86956-44-2
8. KŘIVOHLAVÝ, J., *Psychologická rehabilitace zdravotně postižených*, vydání 1. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, n. p., 1985, ISBN 735-21-08/29
9. MATĚJČEK, Z., *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 1. vydání. Praha: Portál, 1996, ISBN 80-7178-085-5, str. 50
10. MIŠURCOVÁ, V., FIŠER, J., FIXL, V., *Hra a hračka v životě dítěte*. 1. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n. p., 1980, ISBN 14-731-80, str. 9-10
11. NEWMAN, S., *Hry a činnosti pro vývoj dítěte s postižením*. 1. Vydání. Praha: Portál s.r.o., 2004, ISBN 80-7178-872-4
12. PIAGET, J., *Psychologie dítěte*. 1. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n. p., 1970, ISBN 94-0-129
13. Sbíрка zákonů, Zákon č. 561/2004 Sb. - *Zákon o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*
14. SLOWÍK, J., *Speciální pedagogika*. 1. vydání, Havlíčkův Brod: GRADA Publishing, a.s., 2007, ISBN 978-80-247-1733-3

15. SMOLÍKOVÁ, K., OPRAVILOVÁ, E., HAVLÍNOVÁ, M., BLÁHOVÁ, A., KREJČOVÁ, V., *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Dotisk 1. vydání, Praha: nakladatelství TAURIS, 2006, ISBN 80-87000-00-5, str. 36-38
16. Školní vzdělávací program mateřské školy Domašov u Šternberka, 2011
17. ŠMELOVÁ, E., NELEŠOVSKÁ, A., *Učitel mateřské školy v reflexi současných proměn*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009, ISBN 978- 80-244-2272-5
18. ŠVINGALOVÁ, D., *Kapitoly z vývojové psychologie pro učitelství mateřských škol*. 1. vydání, Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2003, ISBN 80-7083-697-0
19. TRNKA, V., *Zaměstnání dětí jako účast léčby a výchovy*. Vydání 3. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, n. p., 1971, ISBN 735-21-08/31
20. VÁGNEROVÁ, M., *Vývojová psychologie I. - Dětství a dospívání*. Dotisk 1. vydání. Praha: nakladatelství Karolinum, 2008, ISBN 978-80-246-0956-0

Internetové zdroje:

1. URL: http://cs.wikipedia.org/wiki/Mentální_retardace
2. URL: <http://www.kidsource.com/>
3. URL: http://en.wikipedia.org/wiki/Friedrich_Fröbel